

Bioiqtisodiyotga oid bioresurslarni barqaror boshqarish bo'yicha bilimlar, tadqiqotlar va ilg'or tajribalar

Ma'lumki, biologik resurslar inson uchun zarur bo'lgan moddiy ne'matlarni olishning tabiiy manbalaridir. Shu sababli, zamonaviy jamiyatning vazifasi biologik resurslarning barqaror yangilanishi uchun shart-sharoitlarni ta'minlashdan iborat, chunki iqtisodiy o'sishning hozirgi sur'atida biologik resurslarning muhim qismi yo'q bo'lib ketishi mumkin.

Biologik resurslarning muhim shakli - biomassani mamlakat iqtisodiyoti uchun qayta tiklanadigan eng yirik resurs, biologik parchalanadigan chiqindilar yoki biologik kelib chiqishi qoldirlari ko'rinishidagi biomassa, qishloq va o'rmon xo'jaligida, suv xo'jaligida, sanoat va energetikada, maishiy chiqindilarni qayta ishlashda va boshqalarda keng qo'llaniladigan o'simlik va hayvonot manbalari deb hisoblash mumkin.

O'zbekistonda biomassaning eng katta ulushi qishloq va o'rmon xo'jaligi mahsulotlari ko'rinishida shakllangan bo'lib, ular aholini oziq-ovqat, shuningdek, chorva ozuqasi va sanoat uchun xom ashyo bilan ta'minlaydi. Shuningdek, O'zbekistonda biomassa biotexnologik vositalar yordamida olinadigan asosiy energiya manbai sifatida muhim o'rin tutadi. Qishloq xo'jaligi chiqindilarini yo'q qilishda iqtisodiy jihatdan maqbul biotexnologik yondashuvlardan foydalanish alohida ahamiyatga ega bo'lib, ularni amalda qo'llash cheklangan. Qishloq va o'rmon xo'jaligining biomassasi bugungi kunda O'zbekistonning muhim iqtisodiy salohiyatini ifodalaydi.

O'zbekiston hukumati mamlakatning yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini amalga oshirmoqda, bunda biologik resurslarni boshqarish va biomassadan foydalanishni tushunish va xabardor qilish asosiy vositaga aylanadi. Strategiyaning muhim yo'nalishi tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va tabiiy ekotizimlarni asrash bo'lib, u suv, qishloq va o'rmon xo'jaligi bo'yicha keng ko'lamli faoliyatni o'z ichiga oladi.

Boshqa chora-tadbirlar qatorida suvdan foydalanish samaradorligini oshirish va yerlarning sho'rланishi va degradatsiyasining oldini olish, degradatsiyaga uchragan yaylovlarni tiklash va yaylovlarni barqaror boshqarish mexanizmlarini joriy etish, ekinlarni diversifikatsiya qilish, o'simliklarni qayta tiklash va chorvachilikning organik chiqindilariga investitsiyalarni jalb etish, yuqori naschilikni rivojlantirish kabilarga e'tibor qaratilmoqda.

Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish (elektr energiyasining umumiy hajmidagi ulushi 30 foizdan ortishi, hozirda qariyb 8 foiz), energiya samaradorligini oshirish (20 foizga) va energiya intensivligini (30 foizga) kamaytirish rejalashtirilgan (hozir qariyb 5 foizga), suvdan foydalanish samaradorligini oshirish va suvni tejovchi texnologiyalarni joriy etish (1 million gektargacha), yashil maydonlarni kengaytirish (yiliga 200 million ko'chat ekish hisobidan 30 foizga), o'rmon zaxiralarining ko'payishi (90 million kub metr dan ortiq) va hosil bo'lgan maishiy chiqindilarni qayta ishlash darajasi (65 foizdan ortishi) va boshqalar ko'zda tutilgan.

Kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini rivojlantirishga, shuningdek, oliy va o'rta maxsus ta'limning o'quv dasturlarini "yashil" iqtisodiyot asoslarini hisobga olgan holda takomillashtirishga hamda ilmiy tadqiqotlar va innovatsion ishlanmalarni qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. "yashil" texnologiyalar sohasi, yetakchi xorijiy ta'lim muassasalari va ilmiy markazlar bilan hamkorlikni mustahkamlash va boshqalar.

Global Gateway doirasida Yevropa Ittifoqi va Markaziy Osiyo o'rtasidagi hamkorlik bo'yicha Samarqand konferensiyasi o'tgan yilning muhim voqeasi bo'ldi. Ushbu konferensiyada Yevropa Ittifoqi va Markaziy Osiyo o'rtasida raqamli, transport va energetika loyihalari

sohasidagi hamkorlikni kengaytirish hamda sheriklik aloqalarini mustahkamlash imkoniyatlari o'rganildi. Suv-energetika resurslarini barqaror boshqarish, Markaziy Osiyoda ta'lim, kadrlar tayyorlash va bandlik tizimining sifati va inklyuzivligini oshirish, shuningdek, energiya samaradorligini optimallashtirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish va hokazolar yuzasidan muloqotlar bo'lib o'tdi.

O'zbekistonda, ayniqsa, tabiiy resurslardan, boshqacha aytganda, bioresurslardan foydalanishni o'z ichiga olgan tarmoqlarda jadal iqtisodiy o'sish uchun ulkan salohiyat mavjud. Siyosiy iroda ham bor. Bunday iqtisodiyotni rivojlantirish uchun bir qator tadbirlarni amalga oshirish, jumladan, mutaxassislar tayyorlash sohasida ham zarur. Ayni paytda mamlakatimizda bioiqtisodiyotga oid o'quv dasturlari mos kelmasligi sababli mutaxassislar yetishmasligi kuzatilmoqda.

2012-yilda Yevropa Ittifoqi (EI) barqaror qishloq xo'jaligi, o'rmon xo'jaligi va baliqchilik, oziq-ovqat xavfsizligi va qayta tiklanadigan energiya talablarini o'zida mujassam etgan yanada innovatsion, kam emissiyali iqtisodiyotni yaratish maqsadida resurslardan tejamkor va barqaror bioiqtisodiyotni yo'lga qo'ydi. biologik xilma-xillikni ta'minlash va atrof-muhitni muhofaza qilish bilan birga sanoat maqsadlarida biologik resurslar. Bioiqtisodiyot - bu qayta tiklanadigan biologik resurslardan foydalangan holda mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarishni hamda bu resurslar va chiqindi oqimlarini qo'shimcha qiymatli mahsulotlarga: oziq-ovqat, ozuqa, to'qimachilik, bioenergiya va boshqalarga aylantirishni o'z ichiga olgan iqtisodiy yondashuv. Ushbu maqsadlarga erishish uchun Yevropa Komissiya 2012 yilda bioiqtisodiy strategiyani ishlab chiqdi, u 2018 yilda yangilandi.

2022 yilning 27 va 28 aprel kunlari O'zbekistonda Toshkent davlat agrar universiteti Samarqand filialida "Mamlakatlar va hududlarning barqaror rivojlanishi uchun bioiqtisodiyot" deb nomlangan birinchi forum bo'lib o'tdi. O'zbekistonda bioiqtisodiyotni rivojlantirish imkoniyatlari, uning mohiyati, o'rni, afzalliklari, tarmoq yondashuvidan farqlari, yagona bioiqtisodiy ekotizimdagi turli subyektlarning vazifalari va afzalliklariga abhida to'xtalib o'tildi.

Forumda Yevropa Ittifoqi va O'zbekistondan tegishli davlat idoralari va tadbirkorlik sub'ektlari vakillari, universitet professor-o'qituvchilari va talabalari, bioiqtisodiyot sohasidagi olimlar va ekspertlar keng qamrovli muloqot o'tkazish va bioiqtisodiyot va undan yuqori sohalarni rivojlantirishning mumkin bo'lgan yo'nalishlari bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqish uchun yig'ildi.

Ikkinchi bioiqtisodiy forum va uning maqsadlari

2023-yil 2-3-may kunlari O'zbekiston Respublikasidagi Toshkent davlat agrar universitetida Bioiqtisodiyot bo'yicha 2-Qo'shma forum tashkil etiladi. Mazkur forum bioiqtisodiyotni rivojlantirishda universitetlar, davlat va xususiy sektor vakillarining ushbu jarayonlarda o'z rolini ko'rayotgan keng ko'lmlil uchrashuvlarini taklif etuvchi loyiha tadbirlaridan biridir.

Forumda jalb qilingan hamkorlar (O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi mamlakatlari universitetlarining professor-o'qituvchilari), talabalar, O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan universitetlarning ma'muriy xodimlari, shuningdek, bioiqtisodiyot mavzusiga oid tegishli davlat muassasalari, xususiy va davlat sektorlaridan taklif etilgan boshqa mutaxassislar ishtirok etadilar: bular, O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi va O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va

innovatsiyalar vazirligi, mamlakatning tegishli tarmoqlarni ifodalovchi korxonalari: qishloq, oʻrmon xoʻjaligi, oziq-ovqat va materiallarni qayta ishlash sanoati, energetika, suv taʼminoti, sanitariya va sanoat va maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish bilan shugʻullanuvchi korxonalar. Shu bilan birga, Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 7-martdagi 101-F-sonli farmoyishiga asosan bioiqtisodiyot sohasiga oid yuqoridagi mavzularda ilmiy konferensiya tashkil etiladi.

Forum Oʻzbekistonda bioresurslar va biomassani barqaror boshqarish sohasida bilimlar, tadqiqotlar va ilgʻor tajribalar salohiyatini rivojlantirishga bagʻishlanadi.

Forumda ishtirok etish uchun Latviya, Litva va Finlyandiyadan bioiqtisodiyotni amaliyotga tatbiq etish sohasidagi ilgʻor tajribalarni namoyish eta oladigan tashqi ekspertlar taklif etilgan.

Forumga quyidagi manfaatdor tomonlar taklif etiladi:

- Bioiqtisodiyot tarmoqlari bilan shugʻullanuvchi tegishli davlat tashkilotlari va boshqarmalari vakillari.
- Xalq xoʻjaligining bioiqtisodiyot bilan bevosita yoki bilvosita bogʻliq boʻlgan turli tarmoqlari ishlab chiqaruvchilari va qayta ishlovchilari: oziq-ovqat ishlab chiqarish va qayta ishlash, oʻrmon, baliqchilik, farmatsevtika, kimyo sanoati, toʻqimachilik sanoati, mashinasozlik va boshqalar.
- Talabalar.
- Turli oliy oʻquv yurtlari.

2023-yil 25-aprelgacha roʻyxatdan oʻtish onlayn amalga oshirilishi mumkin:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSclw8Ow3tLkozKRcqQHoVtstzclFgQ9MjA44_di_V-m0Q59g/viewform

Forum haqida batafsil maʼlumot olish uchun quyidagi xodimimizga murojaat qilishingiz mumkin:

Firuz Galimova, Toshkent davlat agrar universiteti.

Tel: +998 909 570 575; e-mail: firuzaza@gmail.com